

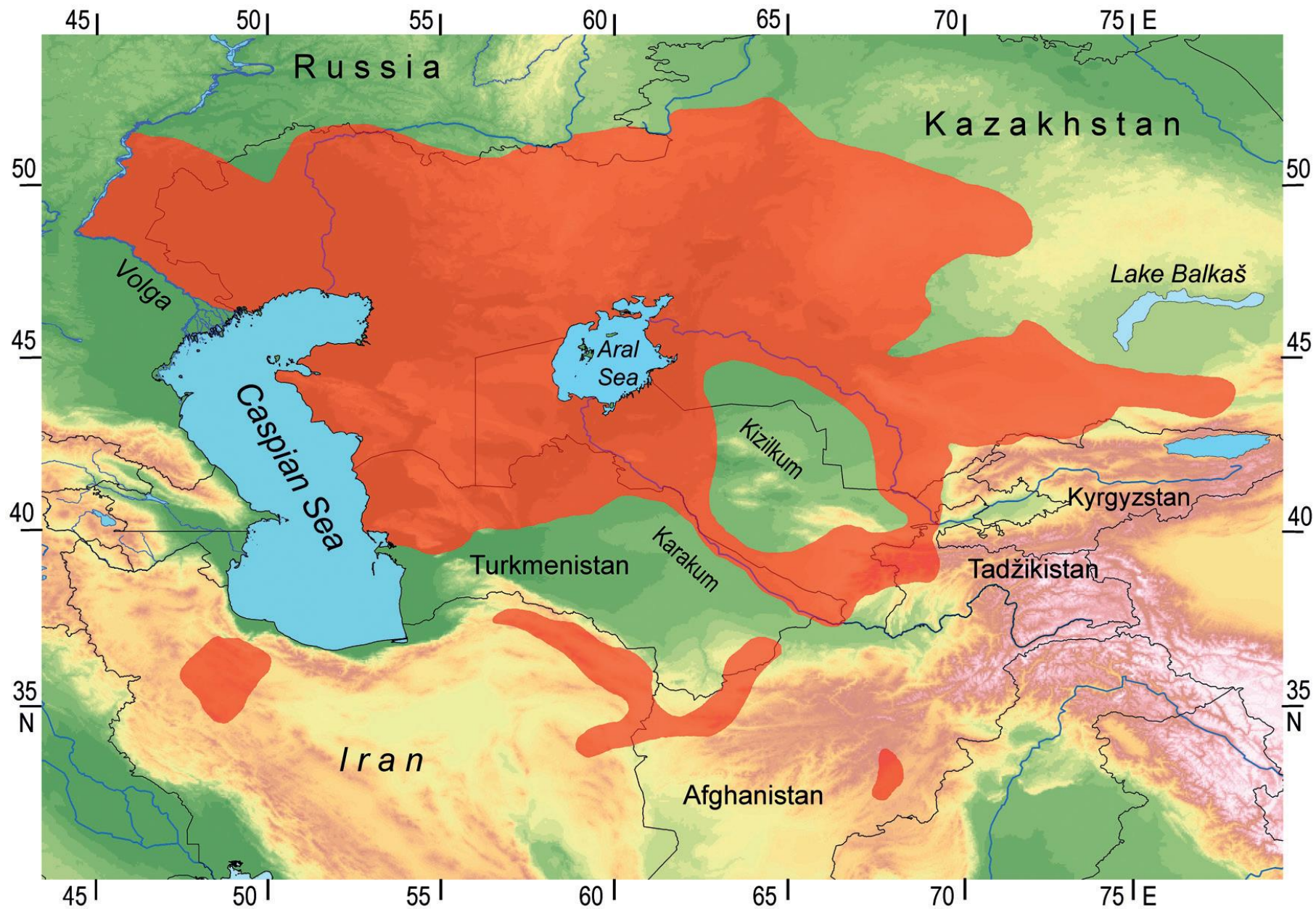
Fauna savců Evropy

Přednáška 3

Spermophilus fulvus (sysel žlutý)

Rozšíření sysla žlutého (*Spermophilus fulvus*)

Spermophilus major (sysel velký)

Rozšíření sysla velkého (*Spermophilus major*)

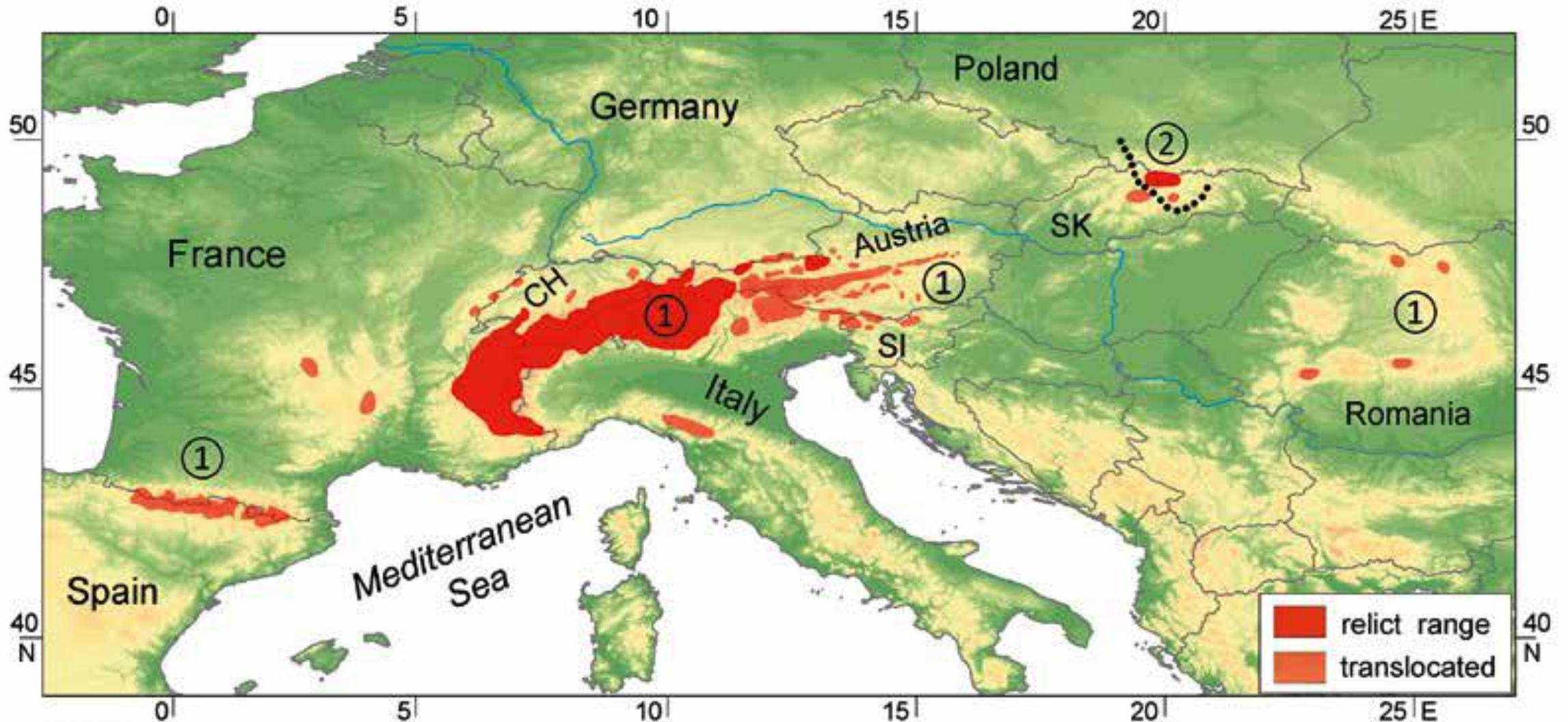

Marmota marmota (svišť horský) – variabilita ve zbarvení je způsobena geografickou variabilitou

Rozšíření sviště horského (*Marmota marmota*)

V pleistocenu rozšířen od Pyrenejí a Holandska až do Moldávie. V historické době zůstal jen v západních Alpách a Karpatech (tam přežila původní populace jen ve Vysokých Tatrách, v Rumunsku vyhuben na přelomu 19. a 20. stol). Během 20. stol znovu vysazován v Rumunsku, na Slovensku, v Pyrenejích, východních Alpách a Appeninách.

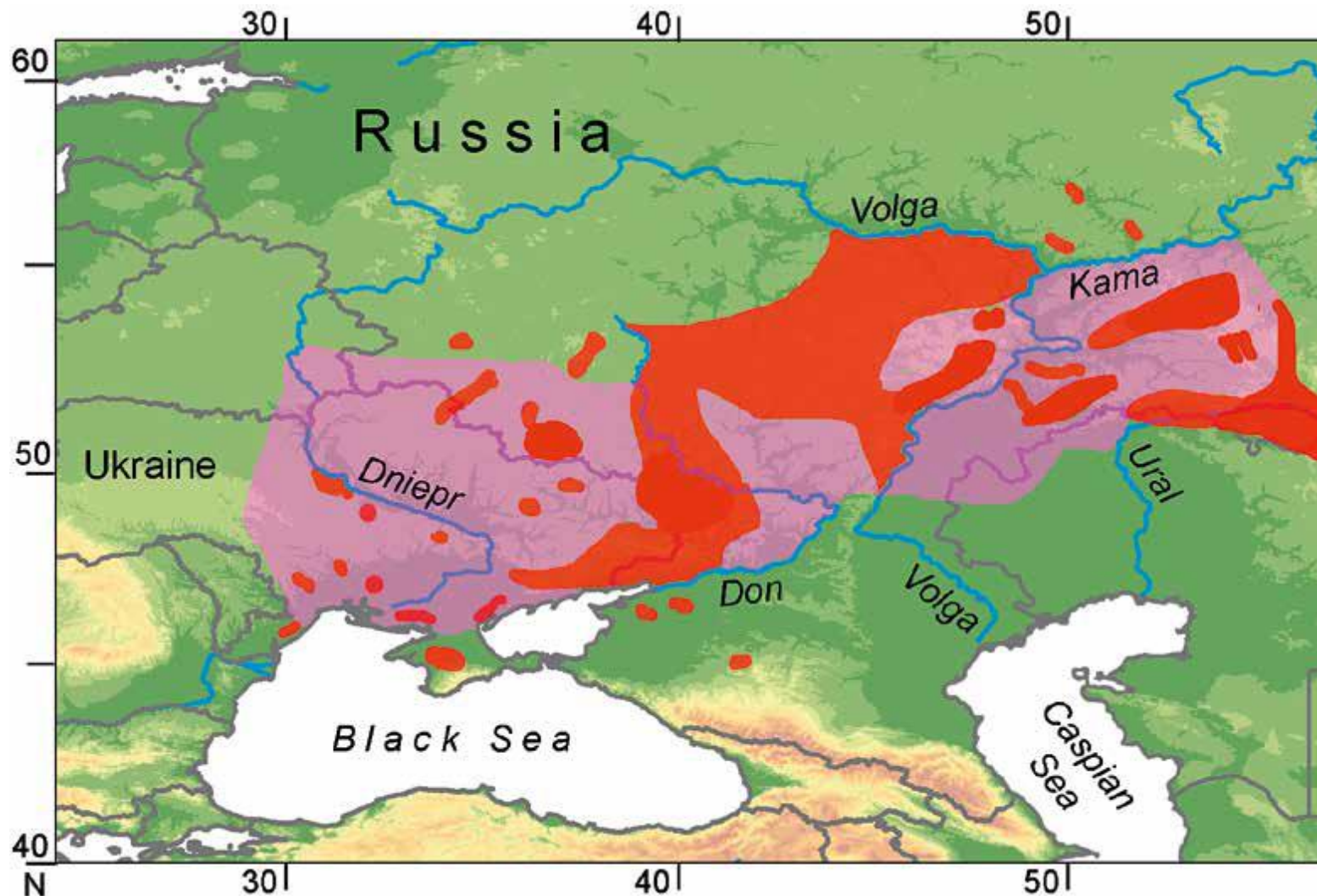

Marmota bobak (svišt stepní) - variabilita ve zbarvení je způsobena geografickou variabilitou

Rozšíření sviště stepního (*Marmota bobak*)

Do 19. stol. obýval téměř souvisle černozemní stepi Ukrajiny a Ruska až po SZ Kazachstánu (fialová + červená barva). Později následkem lovu (váží až 9 kg) a tlaku zemědělství na mnoha místech vyhuben. Největší omezení areálu nastalo kolem r. 1960, od cca 1970 znovu vysazován, nyní se místy spontánně šíří následkem rozvratu zemědělství na Ukrajině a v Rusku po rozpadu SSSR (červeně - stav kolem r. 2010).

Sciurus vulgaris (veverka obecná) – má bílé břicho a štětky na uších; tmavé převládají v jižní Evropě, rezavé jsou ve Velké Británii, Irsku a v nížinách Německa. Ve střední Evropě jsou obě formy, v horách převládá černá

Rozšíření veverky obecné (*Sciurus vulgaris*)

V Evropě žije všude, kde jsou lesy (tedy mimo tundru, stepi a polopouště. Na Kavkaze vysazena. Populace na jihu Itálie (v Kalábrii) jsou nyní považovány za samostatný druh (*S. meridionalis*)

Sciurus anomalus - břicho je žluto-rezavé, štětky na uších jsou nevýrazné, často chybí

Rozšíření veverky *Sciurus anomalus*

Do Evropy zasahuje jen na řecké ostrovy při pobřeží Malé Asie. Populace v evropské části Turecka sem byla nedávno vysazena.

Sciurus carolinensis (veverka popelavá) – introdukována ze Severní Ameriky. Je šedá, na hřbetě má někdy rezavý nádech, uši bez stětek, po stranách ocasu je bělavý lem. Je ve Velké Británii a v Irsku, místy i na SZ Itálie. Je větší a agresivnější než veverka obecná a proto ji na řadě míst na britských ostrovech vytlačila.

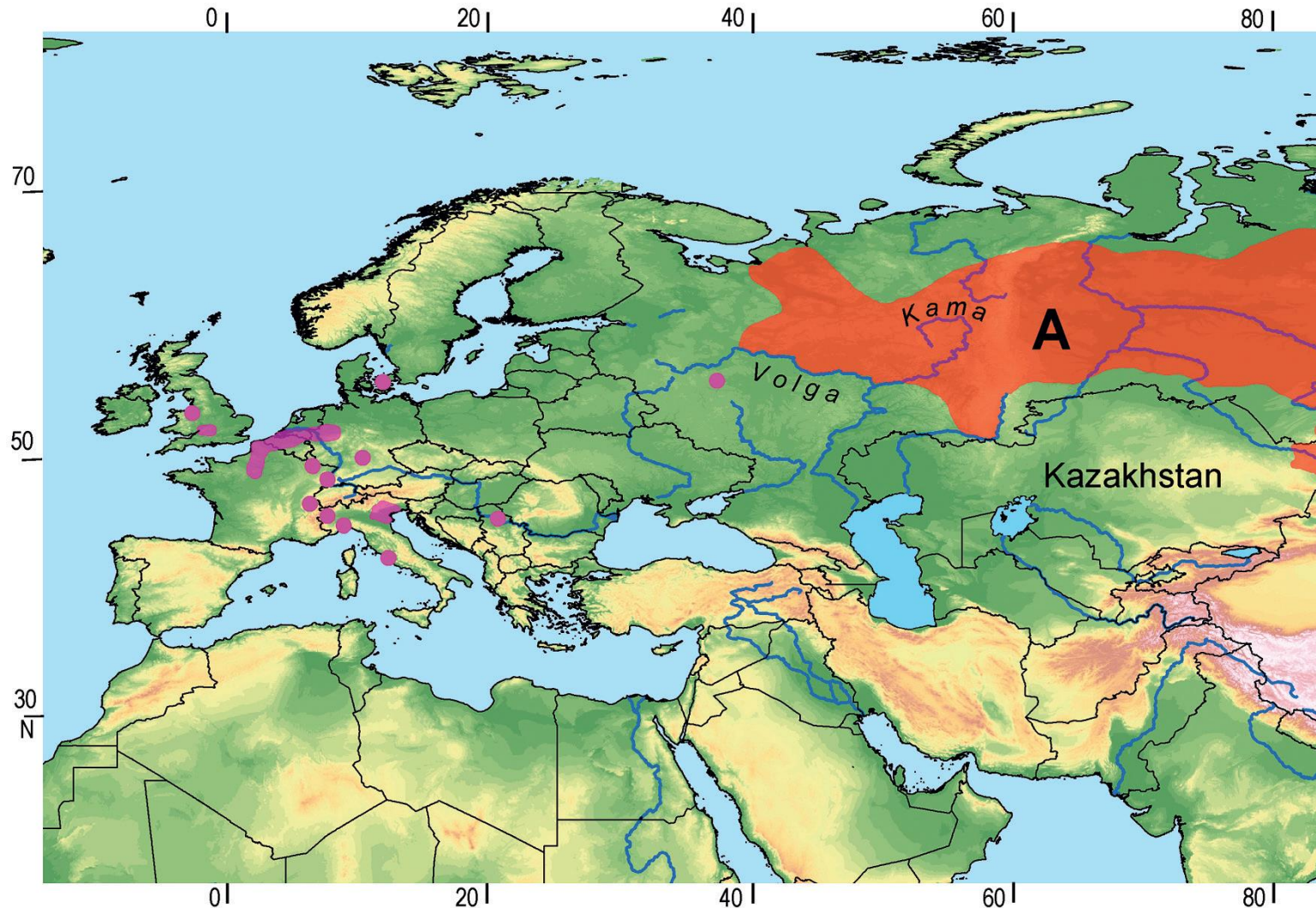

Eutamias sibiricus (burunduk)

Západní část areálu rozšíření burunduka (*Eutamias sibiricus*)

Původně v Evropě rozšířen pouze v Rusku, v tajze (červená barva), od 70-tých let 20. stol. vysazován na mnoha místech západní Evropy, především ve městech (fialová barva). Tam obývá parky a příměstské listnaté lesy. Tyto vysazené populace často po několika letech zmizí.

V 20. stol. došlo k řadě pokusů vysadit v západoevropských městech (Velká Británie, Německo, Vídeň) severoamerického čipmanka (*Tamias striatus*), který se velmi podobá burundukovi. Tyto pokusy byly většinou neúspěšné, v současné době je nejznámější kolonie v Kolína n. Rýnem. Oba druhy se liší např. zbarvením hřbetu: a – burunduk, b – čipmank.

Pteromys volans (poletuška slovanská)

Délka těla (bez ocasu) 14 – 20 cm, tedy menší než veverka. Je šedě zbarvená, má krátké zakulacené uši, velké oči. Mezi předními a zadními končetinami je široký lem volné, hustě osrstěné kůže, který využívá k pasivnímu letu (plachtění ze stromu na strom až na vzdálenost 40 m). Má soumráčnou až noční aktivitu. Obývá tajgu od jihu Finska a Běloruska, přes Rusko až do Japonska.

Čel. Bobrovití (Castoridae)

Castor fiber (bobr evropský) – aquatilní hlodavec, ocas je dorzo-ventrálně zploštělý a pokrytý rohovitými šupinami, na zadních končetinách má plovací blány

Castor fiber (bobr evropský) – vývoj jeho evropského rozšíření od cca 12. století do začátku 19. století.

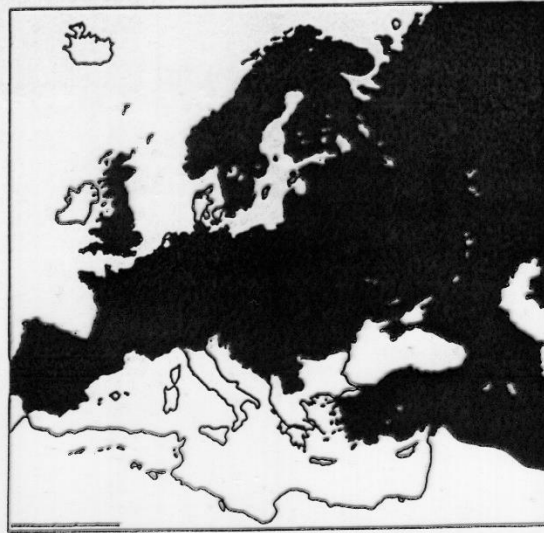

Fig. 1. — Répartition des castors en Europe jusqu'au xiiie siècle.

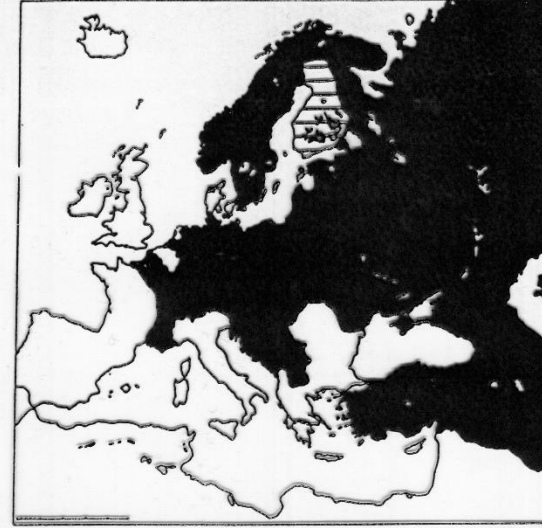

Fig. 4. — Répartition des castors en Europe au xviie siècle.
Hachures : forte régression.

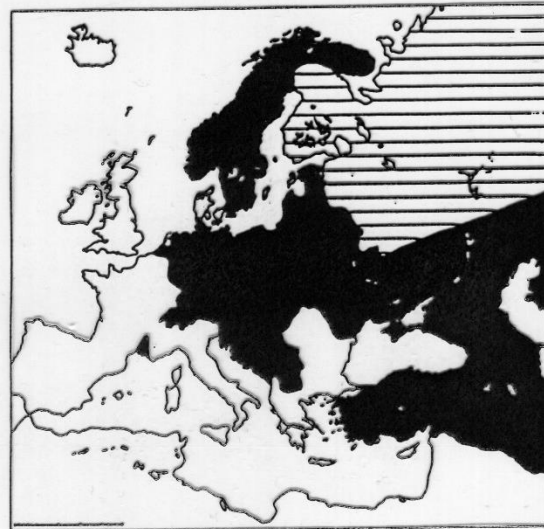

Fig. 5. — Répartition des castors en Europe au xviiie siècle.
Hachures : forte régression.

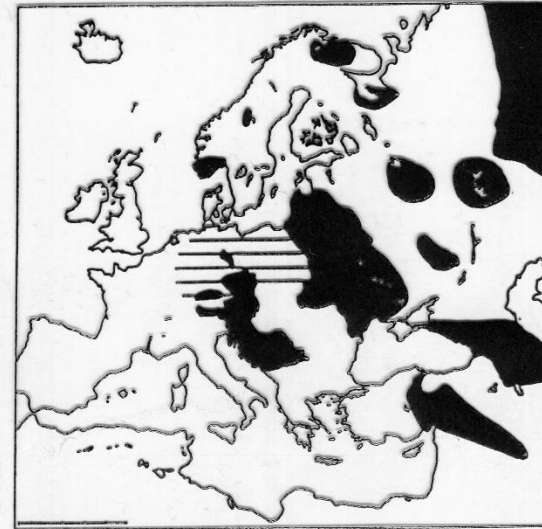

Fig. 6. — Répartition des castors en Europe au début du xixe siècle.
Hachures : forte régression.

Castor fiber (bobr evropský) – vývoj jeho evropského rozšíření od začátku 20. století do cca r. 1990

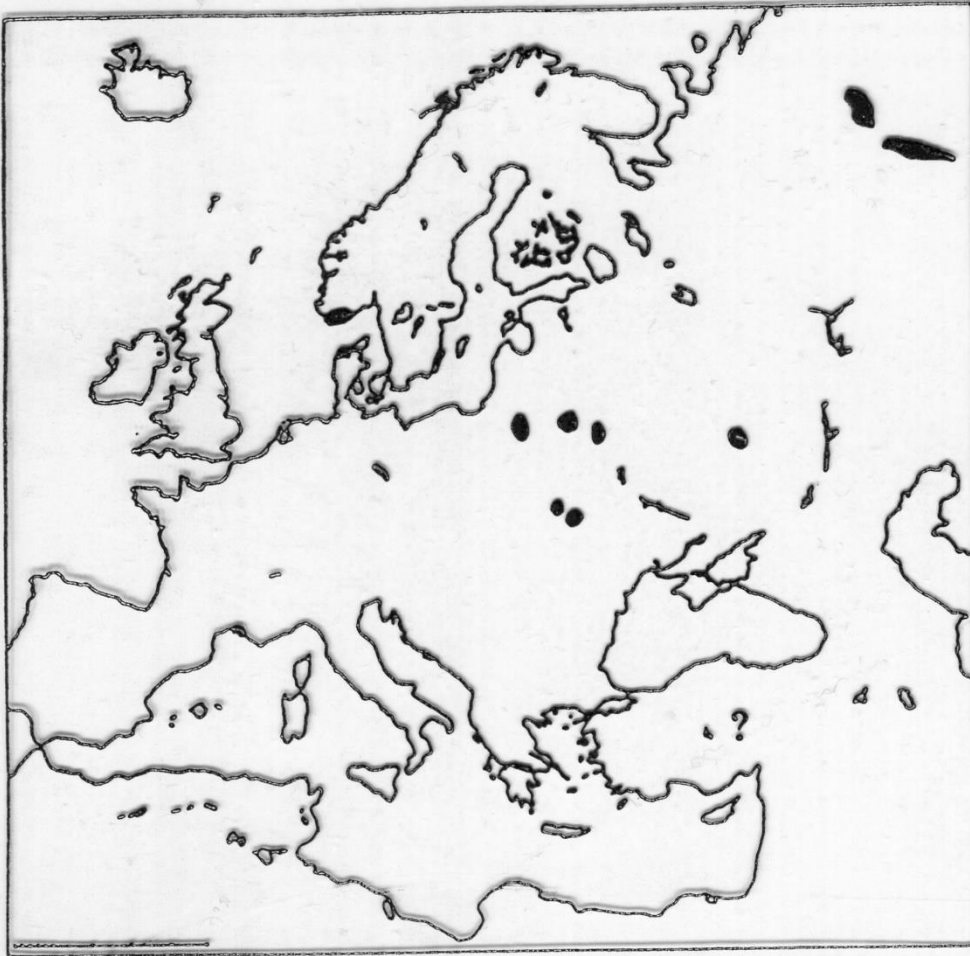

Fig. 7 — Répartition des castors en Europe au début du XXe siècle.

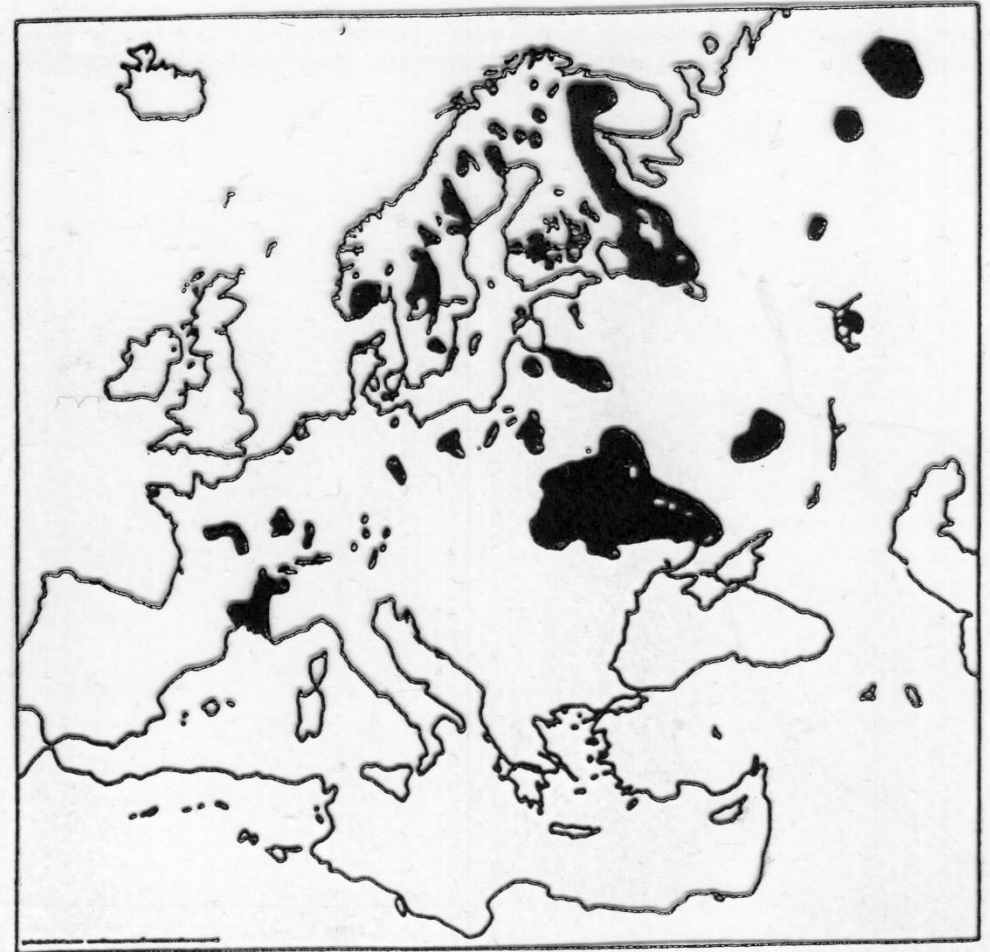
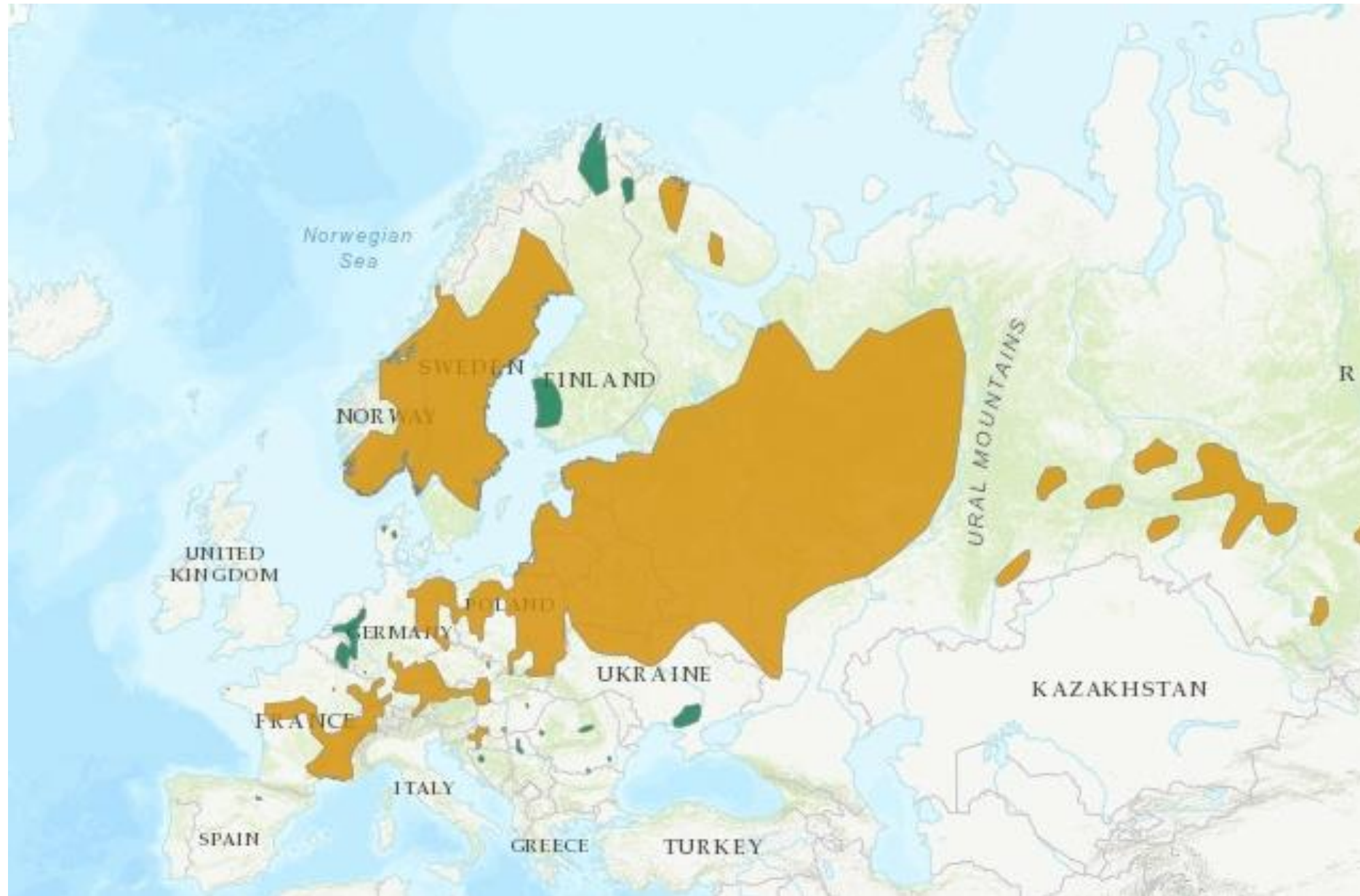

Fig. 8. — Répartition actuelle du castor en Europe.
(= cca r. 1990)

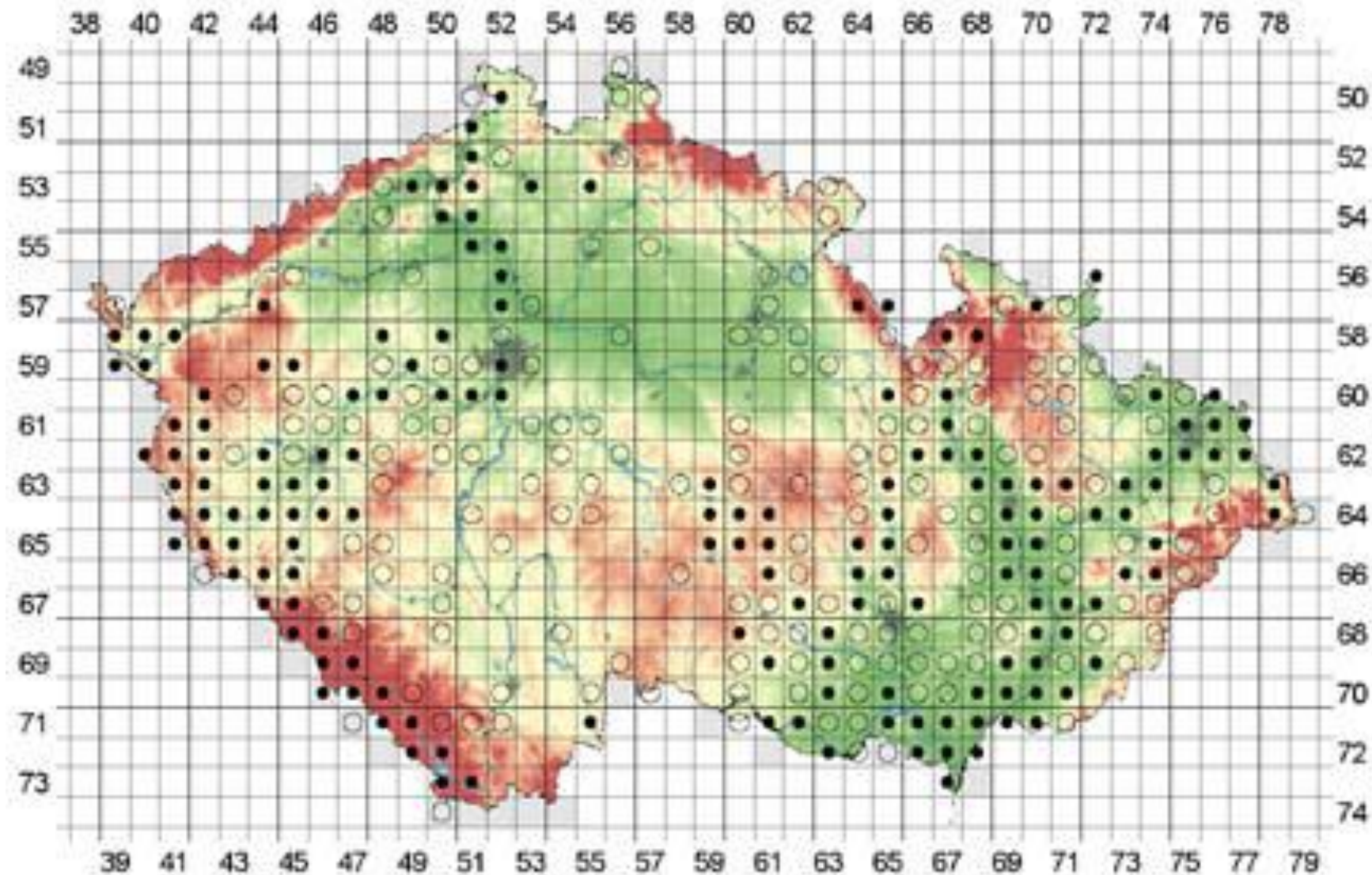
Současné rozšíření bobra evropského (zeleně nedávno vysazené populace)

Castor canadensis (bobr kanadský)

- Vysazován v 60-tých a 70-tých letech min. stol. ve Finsku. Odtud dovezen také do Rakouska. V 90-tých letech bylo uznáno, že to byla chyba, protože může úspěšně konkurovat bobru evropskému, který se tehdy začal úspěšně šířit. Křížit se tyto druhy nemohou. Ve Finsku je běžně rozšířen. V současné době rakouští zoologové tvrdí, že u nich vymizel, což je ale nepravděpodobné.
- Situace je proto nejasná. Z Rakouska se po řece Moravě v 80-tých letech min. stol. bobři rozšířili na jižní Moravu. Je proto možné, že se nějakí kanadští bobři dostali i k nám.
- Oba druhy lze rozlišit podle karyotypu i pomocí molekulárně genetických metod.

Rozšíření bobra evropského v ČR – stav v r. 2019 (plné body označují trvalý výskyt, prázdné body přechodný výskyt).

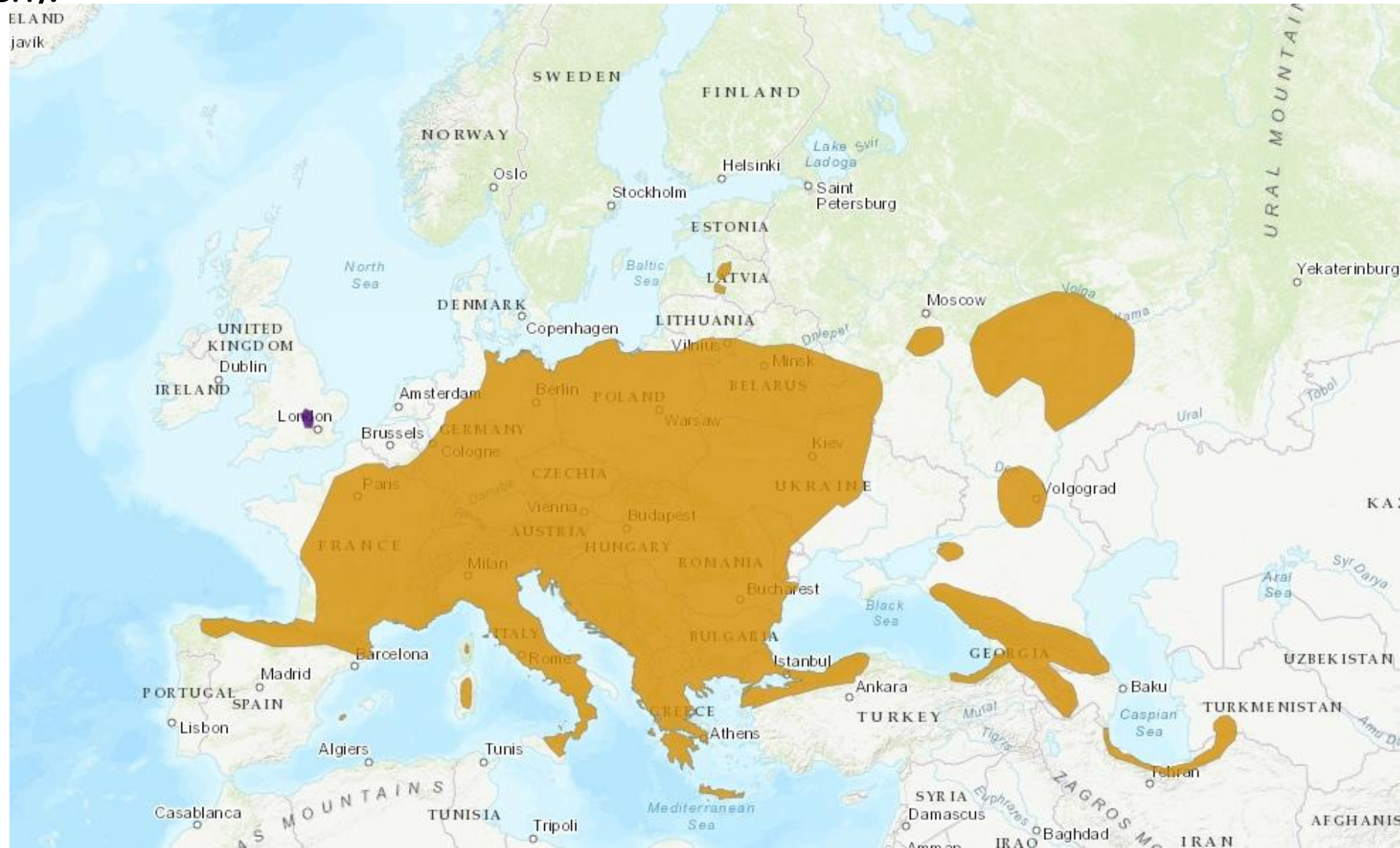
Čel. Plchovití (Gliridae)

- **Plchovití mají dlouhý, většinou hustě osrstěný ocas. Takový typ ocasu je výhodný pro arborikolní (stromový) způsob života, protože umožňuje udržování rovnováhy a určitou míru manévrování při skoku ve větvích.**
- **Některé druhy (např. plch zahradní a plch velký) vyhledávají skalnaté terény.**
- **Plši zimu přespávají (hibernace), neshromažďují si zimní zásoby, většina druhů je schopna i krátkodobé (většinou denní) lethargie.**

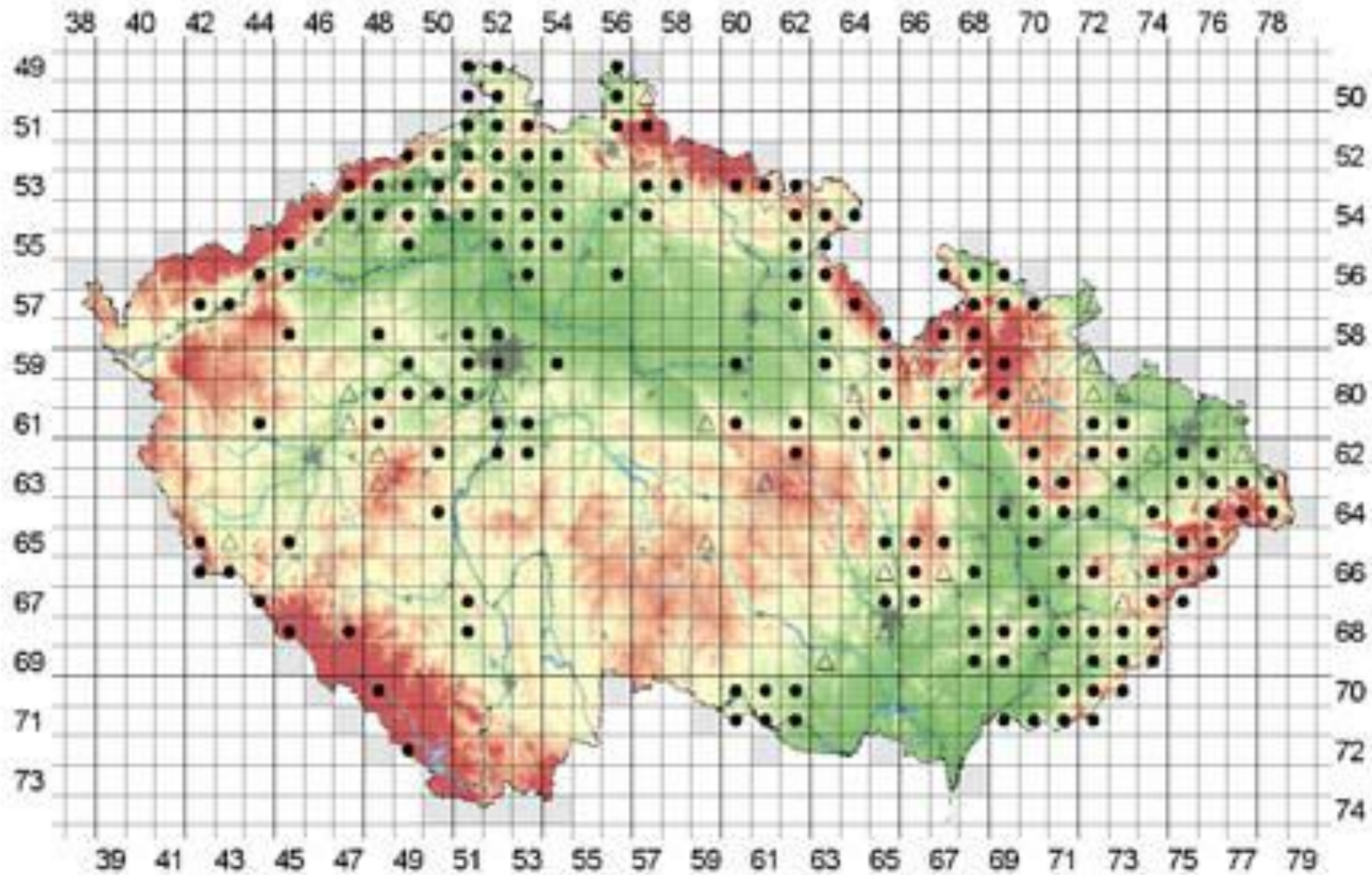
Glis glis (plch velký)

Rozšíření plcha velkého (*Glis glis*) – vysazená populace je zobrazena fialově. Vyžaduje kombinaci listnatých stromů s velkými semeny (dub, buk, různé druhy ořechů) a skalnatého podkladu, protože zimuje v suti, ve skalních štěrbinách nebo v jeskyních (také synantropně v domech).

Rozšíření plcha velkého (*Glis glis*) v ČR

Eliomys quercinus (plch zahradní)

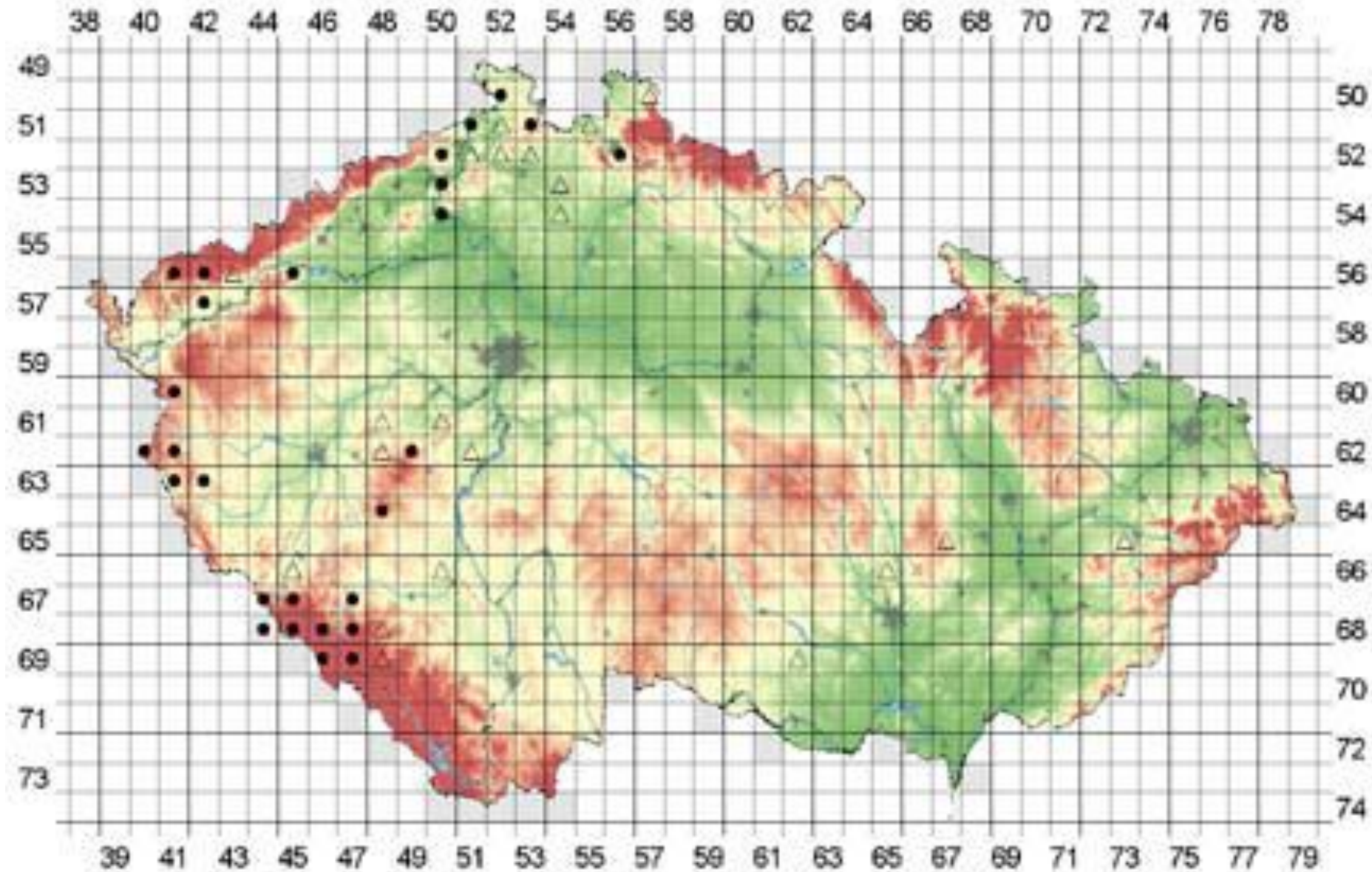

Rozšíření plcha zahradního (*Eliomys quercinus*)

Rozšíření plcha zahradního (*Eliomys quercinus*) v ČR

Plné kroužky – nálezy po r. 1970, prázdné symboly – nálezy mezi lety 1951 - 1970

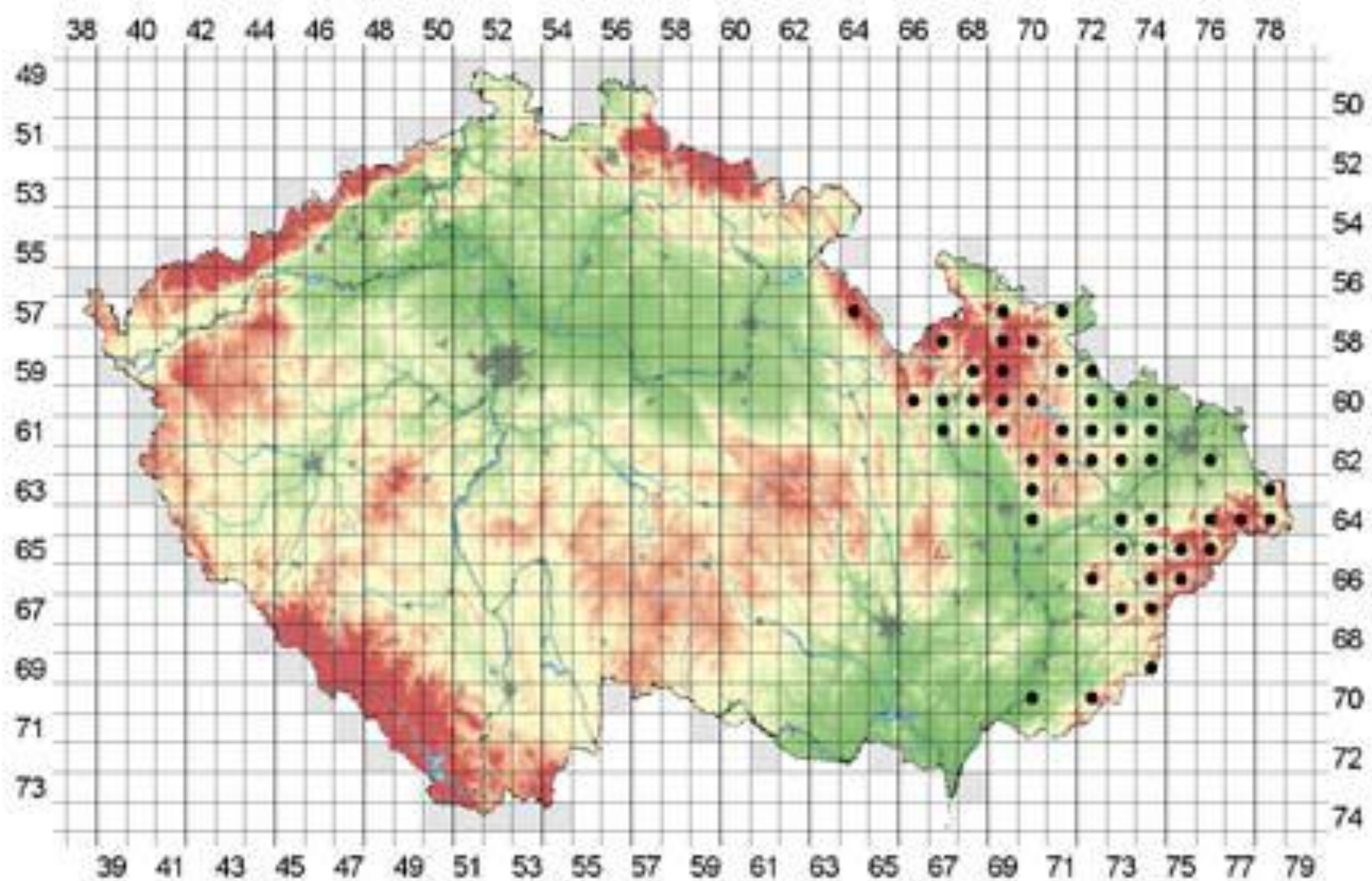
Dryomys nitedula (plch lesní)

Rozšíření plcha lesního (*Dryomys nitedula*) v Evropě

Rozšíření plcha lesního (*Dryomys nitedula*) v ČR

Muscardinus avellanarius (plšík lískový)

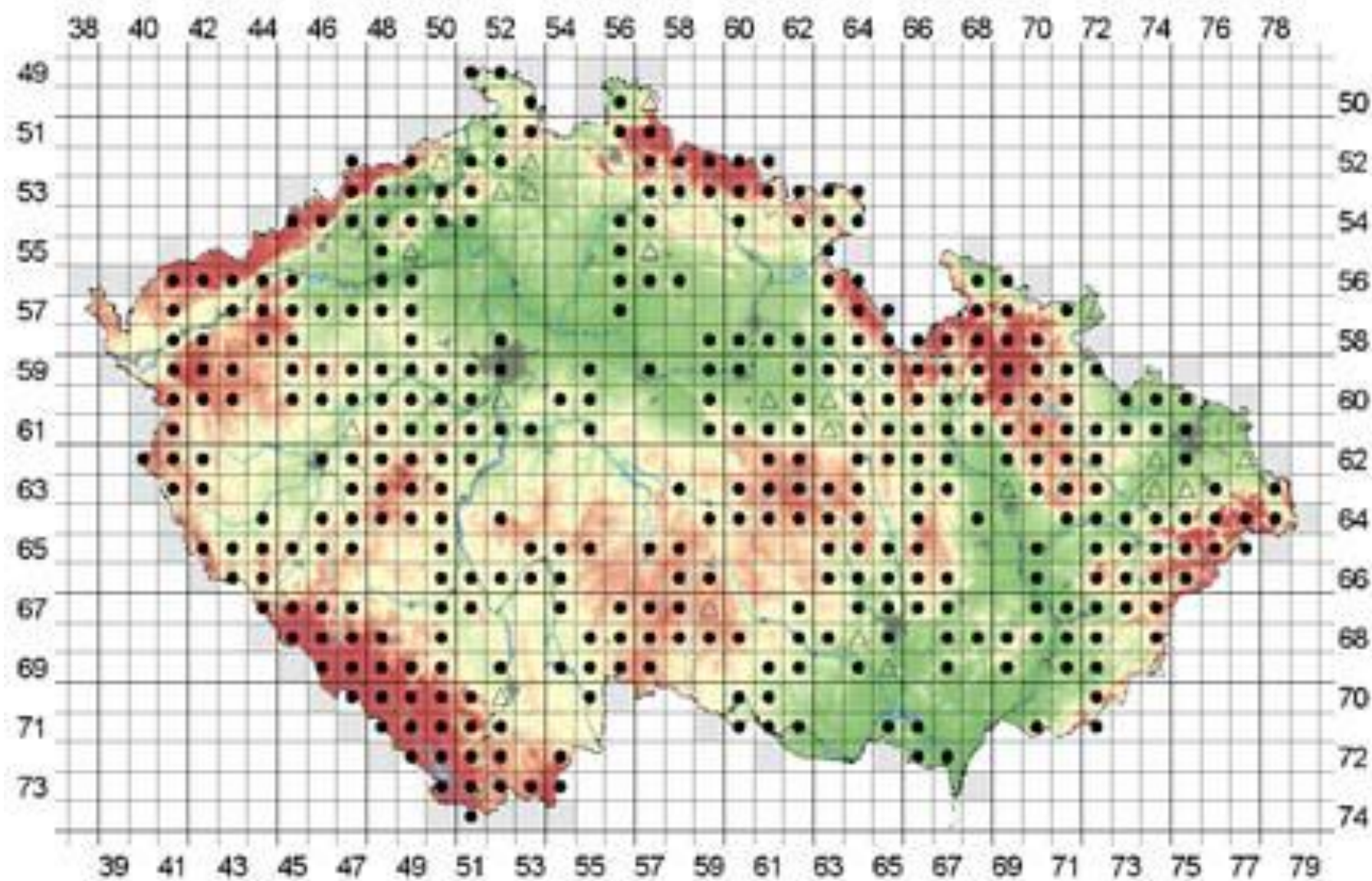

Rozšíření plšika lískového (*Muscardinus avellanarius*)

Rozšíření plšika lískového (*Muscardinus avellanarius*) v ČR

Plné kroužky – nálezy po r. 1950, prázdné symboly – nálezy do r. 1950

Pro mapování výskytu plšika lískového se v poslední době využívají nálezy lískových oříšků, které plšík konzumoval. Ty mají typický otvor, který je charakteristický téměř kruhovým tvarem a hladkým vnitřním okrajem. Typický otvor v lískovém oříšku vytvořený plšíkem lískovým. Do mapování výskytu plšika je v některých zemích Evropy zapojena široká veřejnost, včetně školní mládeže. Jedná se o příklad tzv. Občanské vědy (Citizen Science).

